

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

4. An solum vir infimæ conditionis, sed etiam vir Nobilis aggressus si ex fuga possit evadere mortem, teneatur fugere, & non interimere aggressorem vim vi repellendo? Ex p. 8. tr. 7. & Misc. r. 45.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

quicumque ille sit, teneri fugere, quando absque graui damno fugere non potest, vnde cumque illud proueniat. Ita Cardin. de Lugo. Imò P. Gaipar. Hurtado de iust. & iure disp. 11. diff. 11. de omnibus Clericis secularibus loquens, asserit, rem esse dubiam, si teneantur fugere ab iniusto aggressore, & ante illum ita etiam sentit P. Valquez opusc. de restit. cap. 2. §. 1. dub. 9. n. 35. vbi sic ait: Clerici, & Religiosi, quibus hoc non est dedecus, non possent defendere se, si fugere possint, quia illis non esset dedecus, cum in populo non sint habendi vt homines bellatores, sed humilitatem profiteantur, vnde in eo casu non posset dici, quod tuerentur honorem suum, quia reuera non est honor suus, & ita contra iustitiam, & religionem peccarent, & restituere tenerentur. Imò addeam quòd non possunt occidere sine peccato, & iniustitiam, & irreligionis, inuaforem immanem alapam, vel furtis ictum, quia inde timeri non potest dedecus, aut amissio veri honoris, sed potius maximum humilitatis nomen, & gloria, nisi timeretur iam ex tali percussione vulnus, vel aliud damnum corporale, tunc enim liceret inuaforem occidere si aliud non esset reliquum remedium. Quamuis autem hæc limitatio in iis casibus videatur vera de Religiosis, quia illis non sequitur dedecus, de Clericis tamen aliquantulum dubia est. Ita Valquez.

Sup. hoc in
fca in Ref.
64. §. ult. ad
lit. 7.

Sup. hoc in
Ref. seq. §.
Non defina,
& lege etiam
ibi à medio
§. Sed omni-
no. ver. Ad-
dunt tamen.
& Ref. eius
annot.

3. Et hæc sententiam in fauorem omnium Clericorum absolute tenet Georg. Obrechtus tract. de defens. necessaria, c. 10. n. 16. vbi sic asserit: Et propterea nec Abbatis opinio, in cap. significasti 18. exiv. de homicid. probanda est, dicentis de rigore iuris verius esse, vt nemo, cuiuscumque sit conditionis, teneatur fugere: at in foro conscientie habendam esse rationem personarum, vt si quis sit Clericus, quòd teneatur fugere, cap. suscepimus 10. vbi, & gloss. in verb. interiretur, exiv. d. tit. Cum enim omni iure permissum sit vim repellere, de quo supra c. 1. & 4. & cum non rigor iuris, sed ipsa natura, & æquitas, cuiuscumque contra quocumque defensionem concedant, de quo supra c. 1. 3. 4. 5. & 6. sanè non est quòd Clerico defensionem adimamus, quæ illi omni iure tributa est. Hæc Obrechtus. Sed sententiam Abbatis communiter tenent Doctores. At nouissimè Emanuel Themudo in decis. Archiepiscopi Olyssiponenf. dec. 83. n. 16. docet negatiuam sententiam, asserentem Clericum nobilem aggressum, non teneri fugam arripere. Ideo tu cogita.

RESOL. IV.

An non solum vir infima conditionis, sed etiam vir Nobilis aggressus, si ex fuga possit euadere mortem, teneatur fugere, & non interire aggressorem, vim vi repellendo? Ex p. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 45.

Pro doctri-
na, & perso-
nis contentis
in hac Ref.
supra in fine
Ref. 1. per
totam.

§. 1. **A**firmatiuam sententiam docet Henricus Bocerius tract. de duello, cap. 10. n. 46. vbi sic ait. Et hic non distinguimus inter Nobiles & plebeios insultatos. Primo, enim, eadem illæ rationes iam adductæ etiam in plebeis procedunt, si & illi in dubio vitæ discrimine constituti fuerint. Secundo, leges de legitima violentia propullatione lata, generaliter, indefinite, & sine vlla distinctione loquuntur, vbi autem lex non distinguit, ibi nec nos distinguere debemus. Erubescimus enim sine lege loqui, Nouell. 18. de viene & semisse, c. 5. consideremus autem. Tertio, necessaria & legitima hæc defensio origine iuris naturalis, & iuris gentium est. d. i. vt vim. de iustitia, & iure, d. i. scientiam 45. §. qui cum aliter. ff. de iustitia, & iure, d. cap. significasti 18. in fin. exiv. de homicid. & d. l. 1. §. vt vim vi. ff. de vi & vi armat. At ius naturale, & gentium cum omnibus hominibus, Nobilibus, & ignobilibus, commune est. Ius civile §. & homines populi 9. ff. de iustitia, & iure, §. 1. §.

ius autem civile, & §. ius autem gentium. Insti. de iur. naturali, gen. & civil. Atqui semper & vbiq; æquum, & bonum est vtrumque illud ius naturale & gentium. Ius pluribus 11. ff. de iustitia, & iure. Vnde hæc legitima defensio, quæ non in fuga consistit, sed in reparatione, tam in plebeis, quam Nobilibus procedit. Ita Bocerius; cui etiam adde Ioannem Harprecht. in comment. ad Insti. lufin. som. 4. tit. de publicis iudiciis, §. item legem Corneliam, n. 121. vbi ita asserit: Si insultato ventimiliter fuga periculosa non sit futuræ, tunc certe is, remota omnis inter plebeios & nobiles, honoratos & infames differentia (cum enim leges, de defensione legitima lata, generaliter, indefinite, & indistincte loquuntur, adeoque inter nobiles, & ignobiles non distinguant, nec nos distinguere debemus, argum. de priu. §. ff. de Publ. in rem act. Erubescimus quippe sine lege loqui, Nouel. 18. c. 5.) fugere tenetur, si omnino iustius esse velit. Quamquam ergo fugam arripere non sit fortitudinis, non sit nobile, non sit honestatis, sed timiditatis signum, vitæque vexillum; tamen cum ea deum vera fit virtus, quæ cum pietate, cum Christiana proximi dilectione, cum religionis candore non pugnet, argumento eorum, quæ D. Paulus ad Romanos, c. 12. & 13. item 1. ad Corin. c. 13. & passim scribit: optimè profectò hominibus ratione præditis, & Christiana Religione institutis conuenit, vt non vsque adeò strictè isti humanæ Philosophiæ inhaerant, sed cum diuinis ex litteris reformati, & in Philosphiam Christianam commutare ac conformare non erubescant, adeoque sibi quam diligentissimè caueant, ne pro tantillo proprii honoris, vitam alicui adimant, hocque peccatum suam conscientiam miserè facient, quæ tamen debet esse veluti speculum, sine macula: nihilque nos ita exhilarare solet, sicuti concitètia bona, vt ex Nazianzeno refert Beulthius ad Iadmanendi 3. l. n. 826. ff. de iur. iurand. Sed & nusquam in iure nostro scriptum legitur, quòd ille dedecus committat, & dignitatem suam deformet, qui fuga non tam propria, quam ipsius aduersarij, cum ferro contra se venientis, salutem consulit, quæ eedere mauult, quam lacerare aggressorem iratum. Nec officiet, si dixeris, leuis tamen nota macula aspergi fugientem, præsertim hoc nostro corrupto seculo, quo fugere, suamque salutem plebeis committeret, non viri fortis, sed leporis, ac mulierculæ timide esse, ab omnibus propè creditur, argum. omne delictum 6. §. qui in acie fugam 3. ff. de re militari, l. 1. §. cum dominus 11. ff. ad S. C. Syllan. Cum enim is leuis nota macula aspergi dicatur, cuius opinio ac verecundia oneratur apud bonos tantum, & graues viros. l. fratres 37. C. de inoffic. testam. l. ea, que 15. & l. verham 17. Col. ex quibus caus. infam. irrogat, & explicitum in §. 1. ff. de iniur. n. 122. non apud plebem, seu vulgus imperitum, quod etiam honorum virorum facta, quantumuis iusta, plerumque reprehendere solet: nihil est, quo in sententiam contrariam pertrahi se quisquam patiatur. Mala quippe potius pati quis debet, quam peccatum facere: nec quis debet pro metu leuiores infamia, peccatum mortale incurere, c. sacris 1. de his, que vi meis, seu causis sunt, cum duobus ex malis sit eligendum minus. can. quod David 3. & can. sequent. cau. 22. n. 4.

2. Neque verò, dum statutus nobiles æque ac ceteros inferioris conditionis viros, fugæ alitudo esse, si per eam impendens periculum commode vitare queat, reum impietatis facimus Imper. Carolum V. qui in ordinarione iudicij criminalis, art. 140. & 141. inter viles personas, & honoratas distinguere videtur, illique viles personæ resisteret non permittit, his permittit. Nam aggressori resisteret non permittit, his permittit. Carolus eo in loco moderatè pietatis minimè exclusit, sed potius vitæ & honoris tue exultationis periculum coniungit: ac proinde constitutio isthæ Carolina non distinetiue, sed coniunctiue accipienda est, licet, si cum honore vita quoque ipsa in periculum in-

cidat, vt cum illa procedat : secus, si honor tantum arguunt. *interfecti* 2. ibi, *est uaque liberando, extr. de homicid.* quae verba, *te uaque liberando*, licet in altero tantum membro, defensionis scilicet persone, vera sint: non tamen etiam in altero nisi copulatiue accipias, vt notant ibi Canonista, & Ktemberg & d. *rr. de necessar. defenf.* qu. 8. num. 36. Bernhardus Zieritzius in *No. ad distam consitut. criminali. Cavell. V. ar. 1. 20 pag. 146.* Deinde respondetur, quod Imp. Carolus *ditto loco*, de certis solummodo personis aliis, quae saluo honore & fama sua, fugere aduersarium non possunt, loqui videtur: vt sunt milites, quibus ignominiosum est contra disciplinam militare, & sacramentum militiae in acie fugere hostem, & commilitones suos in summo vitae periculo deserere, *l. 3. l. onne delictum 6. §. qui in acie 3. ff. de re militari, l. 1. in princ. & l. 2. ff. de his qui nor. infam.* item vassallis, quibus profolium est, si dominos suos, in praelio periclitantes, nec lethaliter vulneratos, dimittant, *l. 1. in princ. l. 2. §. vlt. lib. 1. feud. & tit. 6. 7. & 24. §. item qui dominum. lib. 2. feud.* Sic turpe & profolium marito fuerit, si aduleterum vilem cum vxore sua domi deprehensum, atque uide resistente fugiat, eumque cum vxore relinquit, *arg. l. 2. §. 2. & seqq. l. miles 11. §. licet 3. & l. marito 2. ff. ad leg. iul. de adulter.* quae iura omnia cum sint singularia, non tamen ad consequentias produci debent, *l. quod uere contra 14. ff. de legib. l. 1. §. planè 2. ibi, nec ad exemplum trahuntur de constitutionib. Princ.* Ac sanè vel idè distinctionem inter Nobiles, & ignobiles hac in parte admittere non debemus, quod ea quae ex iure gentium primaue, & charitate Christiana descendunt, non ex vlla personarum qualitate astantur. Nec enim ius gentium, vt & charitas Christiana, vllum agnoscit tale personarum discrimen, eum de privilegiis questio est, quae ipsa natura humano generi largitur. Huicque Harprechtus, & alij penes ipsum, quibus addè Vlicum Hunnium in *Collegio criminali, disp. 8. n. 74.*

3. Sed omnino negatiuam sententiam tenendam esse puto tanquam communem inter Theologos, & ideo Eminentiſſimus Lugo de *Iustit. tom. 1. disp. 10. sect. 8. num. 106.* sic ait, Doctores communiter dicunt: quando inualis non potest sine detrimento magno fugere, vel quia dum fugit, facilius ab inualore offenditur, vel occiditur, quam si ei resistat, vel quia ex fuga incurrit dedecus magnum & ignominiam hominis ignaui, & timidi, posse persistere, etiam si necesse sit inualorem occidere ad sui defensionem; quia ille solum excedit moderationem defensionis iusta, qui cum aliter commodè possit vitare illud periculum, occidit, vel percussit aggressorem; in iis autem casibus non potuit aliter euadere sine maximo tuo detrimento, sicut nec teneris, vt iniustum aggressorem effugas, patriam exulare cum iactura tuarum fortunarum. Addunt tamen, non excusari personas viles, in quibus fuga nihil, vel parum dedecoris generat; neque etiam personas Ecclesiasticas, vel Religiosas, quibus ad laudem potius, quam ad dedecus dabitur, quod armis non vtiuntur ad defendendum, quorum vsus non profitentur, sed potius vitam rogant, & incernem: quare idem dicendum videretur regulariter de aliis etiam secularibus, & laicis litteratis, Professoribus, vt Aduocatis, Medicis Regiis Consiliariis, & similibus, quibus armorum vsus, aut professio non est. Ita Cardinalis de Lugo; cui etiam addè P. Dicastillum de *Iust. lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 3. n. 66.* & alios per ipsum.

4. Non desinam tamen hic adnotare, aliquos non approbare hanc distinctionem inter Nobiles, & plebeios, sed absolutè omnibus tribuere facultatem sine fuga vim repellere. Et ita tenet Ioan. Choppen in *obseruationibus practicabilibus, lib. 1. obseru. 9. n. 22.* Georgius Obrechtus *tratt. de necessaria defensione, cap. 10. n. 10 & seq.* Quia, ait ille, in *l. 3. ff. de iust. & iur. gene-*

raliter dicitur vim propulsandam: item quia in *d. l. 1. §. vim vi. ff. de vi & vi armat.* dicitur vim vi, arma armis repellenda, & in *d. l. scientiam, §. qui cum aliter. ff. ad leg. Aquil.* dicitur, vim vi deſellere omnes leges omniaque iura permittunt. Hoc autem non fit pedum celeritate, aut fuga, sed robore corporis, & contraria vi opposita, Et certe Vlpian. in *d. l. 1. §. vim*, dicit Cassium scribere, vim vi repellere licere; id quod, non fuga, sed alia vi obiecta fieri solet. Et postea hoc ipsum magis explicat, & natura comparatum esse, ait, arma armis repellere licere. His enim verbis aperte innuit, lege naturae vim non fugiendam, sed repellendam esse.

3. Imò omisso iure, vt fuga te defendas, non solum ignominiosum, sed etiam periculosum est. Nam ignominiosum est & turpe, fugae se dare, & se ad quamlibet vim in pedes conicere, suamque salutem, instar leporis, pedibus committere: id quod Demostheni Oratori, & Antiocho Poetae obicitur, uterque enim conspecto hoste, abiectis clypeis aufugit. At quae sunt ignominiosa, & quae exultationem, & verecundiam nostram laedant, à nobis fieri non posse credendum est. *l. filius 15. ff. de condition. inst. & facit l. nepos Proculo 125. in fin. in verb. Cum salus dignitate mea, potero, ff. de verb. sign.*

6. Periculosum verò est, fuga aduersarium incitare, & audaciorē reddere; iuxta illud: Qui priori iniuriae non resistit, nouam accersit, praesertim cum aduersarius iam ante ad vim faciendam sit paratus, & fortè virtibus, & pedum celeritate, alterum longè superet; vt ita certum ei periculum imminet, si aduersario magnum & inerte tergum relinquit.

7. Nec distinctio Cyni, Bartoli, & aliorum, inter personas & nationes honoratas & infames ac fugaces placet: quia defensio cunctis hominibus iure nostro indistinctè concessa est, & quia nemo cuiuscunque conditionis, seu nationis sit, se in vitae periculum conicere cogitur. Vnde male Damhoderius, Si tu es Perusinus, ait famam ad dedecus metuens, ad actum occasionis vtique procedere potes: quod summum sit dedecus Perusino magnanimo & generoso, turpiter aduersario inuadenti cedere. Sed ille cui nulla est gloria, nominis, ac honoris ratio (qualis est Florentinus,) & commodè fugere potest, neglecta nominis gloria, certè modis omnibus fugere tenetur, & si non fugit, punitionis crimen incurrit, vt ipse loquitur in *praxi ver. crimin. c. 76. n. 9.* ex mente Cyni in *l. 1. c. unde vis & Bartoli in d. l. 3. n. 10 ff. de iust. & iur.* Haec enim opinio nec iure, nec ratione probatur: sed potius expresso iure & multis rationibus refellitur, vt iam offensum est.

8. Nec quoque illa distinctio Petri de Anchar, & Zenzelini in *Clem. unic. de homicid.* & aliorum placet, nempe videndum, An quis sine periculo & dedecore fugere possit, vel non possit, concord. in *tr. de nobili, c. 10. n. 64.* & Bertrand. *confil. 2. 10. n. 10. volum. 3.* quia simpliciter & indistinctè iure concessum est, vt qui vim vi propulsare & repellere possit, & quia is qui aduersario inuaditur, in illa animi perturbatione non habet plenius deliberandi consilium, quid sine periculo & dedecore suo facere possit, vel non possit, quia denique fugiens semper metuere cogitur, ne aduersarius insequatur, & se quasi inermem inuadat, cum ei tergum inerte relinquit: vt merito ei sit ignoscendum, si vim non fugiat sed propulset, *argum. l. hac consultiſſima 8. §. at cum humana. C. qui testam. fac. poss. & l. 1. in princ. ibi, Nam interdum, ff. de executor. act.* Et haec omnia docet Obrechtus *vbi supra*; sed tu ne deseras nostram sententiam tenere quando sine discrimine vitae vir ignobilis potest fugere.

RESOL. V.

An liceat viro honorario occidere inuasorem qui sustem, vel

Sup hoc etia
cum supra
in Ref. 1. §.
inter me
dum & huc
vel. Iner
Milites.

Sup hoc in
in Ref.
et. §. ut. Et
pro concen
to in hoc
vel. Addunt
tamen, in
Resolucioni
bus non. pri
mae huius
in & in ref.
generita §.
vlt. & in
l. 1. n. 1. Ref.
l. 1. l. 1. l. 1. l. 1.
pauo
pauo
vlt. Sed
hanc distin
tionem, &
et. & ibi in
l. 1. Ref. 10.